

Садовська Ірина

к.е.н., професор

Луцький національний технічний університет

м. Луцьк

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ефективне та стабільне функціонування сільськогосподарського виробництва залежить від раціонального використання земельних, водних, біологічних ресурсів, які являють собою природний капітал, що потребує досконалої системи менеджменту – розумного, науково обґрунтованого контролю над його витрачанням, збереженням та примноженням. Базою для здійснення екологічного менеджменту повинен стати управлінський облік – спеціально створена обліково-аналітична система, покликана для збору, обробки та узагальнення інформації про природоохоронну діяльність підприємства, її планування та результати впливу.

Дані управлінського обліку використовуються при складанні статистичних звітів з метою державного контролю за природоохоронними та економічними процесами в державі. В Україні запроваджено міжнародні стандарти екологічного аудиту, затверджено форми статистичної звітності для підприємств, що провадять природоохоронну діяльність, мають очисні споруди, сплачують платежі за негативну дію на навколишнє природне середовище, виконують науково-дослідні роботи, надають екологічні послуги, займаються управлінською діяльністю природоохоронного спрямування. Система управлінського обліку не визначена законодавством, і стандартів щодо його ведення в Україні не існує. Відповідно, ймовірність точності, співставності, цінності і релевантності інформації про природоохоронну діяльність залишається низькою. В той час, коли вичерпуються природні ресурси, нагромаджуються отруйні речовини і відходи, увага керівників підприємств, установ, організацій та органів державної влади прикута до обсягів виробництва та результатів роботи фінансової системи держави. Зрозуміло, що природоохоронна діяльність в країні з екстенсивним розвитком господарства може впроваджуватися тільки на законодавчому рівні. А тому удосконалення системи відображення інформації про природоохоронну діяльність у поточному управлінському обліку і зовнішній звітності сільськогосподарських підприємств України є актуальною проблемою.

Рекомендуємо виділити окрему підсистему управлінського обліку – екологічний облік, який має свої об'єкти та методичну складову: облік доходів і витрат від екологічної діяльності, активів природоохоронного призначення, екологічного податку, рентних платежів, штрафних санкцій за порушення екологічного законодавства, а також збір інформації та складання звітів про екологічну діяльність.

Призначення регламентованої (фінансової, статистичної та податкової) звітності суб'єктів господарювання – не тільки фінансовий контроль господарюючих суб'єктів, а й державний моніторинг масових соціальних, економічних і, зокрема, екологічних явищ в країні, покликаний для виявлення загальнодержавних проблем та пошуку шляхів їх вирішення.

Дані про об'єкти екологічного обліку не знаходять відображення у фінансовій звітності сільськогосподарських підприємств. У податковій звітності відображаються суми податків до сплати (зокрема, екологічного податку, плати за користування надрами тощо), а у рядку 06.4.8 додатку ІВ до податкової декларації з податку на прибуток вказуються суми понесених екологічних витрат.

Стосовно статистичної звітності, то основний звіт, який дає вихідну інформацію про витрати на охорону довкілля сільськогосподарських підприємств – форма державного статистичного спостереження № 1-екологічні витрати «Звіт про витрати на охорону навколишнього природного середовища та екологічні платежі» (затверджена Наказом Держкомстату України від 03.06.2008 № 172). Ця звітність є річною, її подають органу державної статистики за місцем здійснення економічної діяльності ті юридичні особи, які здійснюють витрати на охорону навколишнього природного середовища, сплачують платежі за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин, скиди забруднених зворотних вод, розміщення відходів у навколишньому середовищі, виконують науково-дослідні роботи, надають екологічні послуги, займаються управлінською діяльністю природоохоронного спрямування. Також важливими джерелами інформації є звіти форм № 9-б-сг «Внесення мінеральних, органічних добрив, гіпсування та вапнування ґрунтів під урожай» (затверджена Наказом Держкомстату України від 03.06.2008 № 173) та № 50-сг «Основні показники роботи сільськогосподарських підприємств» (затверджена Наказом Держкомстату України від 21.06.2010 № 234).

Таким чином, основне джерело екологічної інформації для державного статистичного спостереження – звіт форми № 1-екологічні витрати. Варто зазначити, що даний звіт подають респонденти, визначені встановленим переліком, а оскільки ведення екологічного обліку не регламентується національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку та не перевіряється, то зобов'язання скласти даний звіт є єдиною мотивацією до обліку природоохоронної діяльності. Аналіз державної екологічної політики та показників діяльності підприємств показує, що новоприйняті стратегії та парафовані міжнародні угоди з охорони середовища на практиці не діють. Це слугує черговим підтвердженням, що для вирішення екологічних проблем України необхідно не лише коригувати та розширювати нормативні акти, а змінити підхід до державного управління природокористуванням та приділити увагу формуванню екологічної свідомості та культури населення.

Сьогодні вітчизняні науковці диспутують з приводу адаптації структури екологічної інформації у статистичних звітах сільськогосподарських

підприємств, розробляють нові форми звітів з метою пристосувати зібрані дані до розрахунку макроекономічних показників за міжнародними стандартами статистики. Чимало досліджень також присвячено перспективам і проблемам становлення інституту соціальної звітності в Україні [1-3], адже нефінансове звітування допомагає визначати ефективність управління програмами економічного, соціального та екологічного впливу діяльності підприємства, донести стратегію соціально-відповідального бізнесу працівникам і клієнтам, продемонструвати ринку свою зацікавленість проблемами довкілля і суспільного розвитку та покращити репутацію підприємства загалом.

Список використаних джерел

1. Індекс прозорості компаній. – К.: Seven Color, 2012. – 28 с.
2. Король, С. Нефінансова звітність підприємства [Текст] / С.Король // Вісник КНТЕУ. – 2011. – № 6. – С. 102–113.
3. Слюсарева, Л.В. Використання нефінансової звітності, як запорука застосування соціально-етичного маркетингу підприємствами України [Текст] / Л.В. Слюсарева // Вісник Сумського аграрного університету. Серія «Економіка і менеджмент». – 2012. – №3 (51). – С. 90–93.

